

20 בדצמבר 2015

לכבוד

חברי הוועדה המיוחדת לזכויות הילד

כנסת ישראל

הנדון: דיון בעניין שיפור תנאי מעצר של קטינים ביום 21.12.2015

האגודה לזכויות האזרח בישראל עוסקת בהגנה על זכויותיהם של ילדים בישראל ובשטחים בסוגיות הנוגעות לחקירה, מעצר ומאסר. לצערנו, אנו נתקלים בהפרות קשות ושיטתיות של זכויות קטינים על ידי מערכת אכיפת החוק בירושלים המזרחית ובשטחים. עקב העליה הדרסטית במעצרי ומאסרי קטינים מירושלים המזרחית בשנה האחרונה ובשינוי מדיניות הממשלה, להלן יובאו בקצרה כמה מהסוגיות המשמעותיות ביותר שדורשות את התייחסות הוועדה והרשויות בכלל. הדברים יובאו תחילה בהקשר של ירושלים המזרחית ולאחר מכן בהקשר של השטחים.

א. רקע

1. החל מחודש יולי אשתקד, ועם עליית המתרחות בעקבות צוק איתן ורצח הנער מוחמד אבו ח'דיר ז"ל, החלה עליה דרסטית בהפרות סדר ובמעצרי קטינים בירושלים המזרחית. השנה, מאז חגי תשרי האחרונים, כמות הקטינים העצורים בירושלים המזרחית הגיעה לממדים מדאיגים ביותר. על פי נתונים משטרת ישראל העדכניים, החל מיום 13.9.2015 ועד ליום 15.12.2015 נעצרו **398 קטינים** פלסטינים תושבי ירושלים המזרחית (מתוך 967 עצורים בעיר).¹ בנוסף לכך, מאז האירועים האחרונים לראשונה נעצרו גם שלושה נערים בגילאים 16-17 מירושלים המזרחית במעצר מנהלי.
2. חשוב לציין כי איננו מקלים ראש בתופעת יידוי האבנים, אולם סבורים כי לצורך מיגור התופעה, ולצורך טיפול בנערים חשודים ושיקום נאשמים ומורשעים, יש לפעול בכלי הטיפול המגוונים שחוק הנוער מתווה, במיוחד בעבור קטינים ללא עבר פלילי. הדברים מתחזקים במציאות הקשה בירושלים המזרחית, אשר סובלת ממחסור בחלופות מעצר וטיפול עבור בני הנוער הללו.
3. המסגרת הנורמטיבית של הטיפול בקטינים בהליכים פליליים הנה חוק הנוער (שפיטה), ענישה ודרכי טיפול), תשל"א-1971 (להלן: **חוק הנוער**, או **החוק**) והתקנות שתוקנו מכוחו, ואשר נועדו להתאים את הוראות חוק הנוער לאמנה הבין-לאומית בדבר זכויות הילד ולחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. **התפיסה העומדת בבסיס החוק היא זו המבקשת "להגן על זכויותיו של קטין כחשוד וכנאשם בביצוע עבירות, תוך התחשבות בכישוריו המתפתחים, ובעקרון העל של טובת הקטין, כמו גם בשאיפה, העומדת בבסיסו של החוק להחזיר נער עבריין למוטב באמצעות דרכי הטיפול והענישה המפורטות בו".**²

¹ תשובת דובר המשטרה לכתב עיתון "הארץ" ניר חסון

² הצעת חוק הנוער (שפיטה ענישה ודרכי טיפול) (תיקון מס' 14), התשס"ו-2006, הצעות חוק הממשלה 244, 12.6.2006, עמ' 468, ור' סעיף 1א לחוק: "מימוש זכויות של קטין, הפעלת סמכויות ונקיטת הליכים כלפיו ייעשו תוך שמירה על כבודו של

4. החוק קובע נורמות וכללים למעצר קטינים ולחקירתם, שנועדו לשפר את ההגנה על זכויות הקטין ולהבטיח כי הטיפול בו לא יהיה כבעצור ונחקר בגירים אלא יותאם לצרכיו המיוחדים של הקטין.³ נורמות אלה אמורות להתוות את אופן הטיפול המחייב של המשטרה, הפרקליטות, והרשות השופטת בקטינים. בפועל, הוראות אלה נשחקו, ובמקרים רבים רוקנו מתוכן בכל הנוגע לקטינים בירושלים המזרחית.

ב. השימוש בחריגים כעניין שבשגרה על ידי המשטרה בירושלים המזרחית

5. מאיסוף עדויות שביצענו עולה, כי במקרים רבים המשטרה משתמשת בחריגים שונים הקבועים בחוק והופכים אותה בפועל לנורמה השלטת. שימוש זה מעקר את הגנות חוק הנוער ומרוקן אותו מתוכנו. בפועל, הוא משקף היעדר הפנמה של תכלית החוק במשטרה.

6. כך למשל, הכלל לזימון לחקירה במשטרה המופיע בסעיף 9(א) יחד עם הכלל הקובע כי **מעצר קטינים יהא אמצעי אחרון** סעיף 10א לחוק,⁴ אינם מיושמים בפועל, המשטרה אינה מזמנת את הקטין החשוד בליווי הוריו, אלא עוצרת את הקטינים בביתם, במקרים רבים **במעצרי לילה**, גם אם רק לצורכי **חקירה**. לעתים רבות מדובר בקטינים שחשודים בעבירה שבוצעה שבועות ארוכים טרם המעצר. עולה החשש כי השימוש באמצעי הקיצוני והיעדר שימוש בזימונים נועד להטיל מורא על הקטינים ולהוות כלי שגרתי לאיסוף מידע והפחדה. דוגמא נוספת הינה השימוש הגורף בחריג המאפשר **לחקור קטינים ללא נוכחות הוריהם**.

7. בצד השימוש השגרתי בחריגים לחוק הנוער, קיימים דיווחים גם על **פרקטיקות בלתי חוקיות ופוגעניות במשטרה**, כדוגמת אלימות כנגד קטינים עצורים/מעוכבים בדרכם לתחנת המשטרה בניידת המשטרה; אי הודעת הורים באשר למקום המדויק של ילדיהם, גם כאשר הם נלקחים מביתם במעצר לילה ובעקבות זאת אי נוכחותם בחקירות; עיכוב ממושך מאד לפני חקירה אשר מוביל למצב של עייפות בחקירה ולעתים ללא אוכל ושתיה; הפחדות ואיזוק מיותר. פרקטיקות אלו מעלות את הסיכויים להודאות שווא ולפגיעה קשה בכבוד הקטין ובזכותו להליך הוגן.⁵

8. **לשם עמידה של ישראל בסטנדרטים הבינלאומיים ובאמנה לזכויות הילד, ובעיקר במהות ותכלית חוק הנוער יש לצמצם עד מאוד את השימוש הנרחב כיום של המשטרה בחריגים המצויים בחוק. מעבר לכך, מניסיונו אנו למדים על מספר צעדים נקודתיים ומצומצמים אשר בהוצאתם לפועל יש כדי להפחית את הפרות זכויות ילדים בהליך פלילי עי ידי המשטרה:**

א. **פניה טלפונית לזימון לתחנת המשטרה כדי לייתר מעצרי לילה**. לזימונים טלפוניים יש משמעות נוספת: ההורים יגיעו עם ילדיהם לתחנת המשטרה.

הקטין, ומתן משקל ראוי לשיקולים של שיקומו, הטיפול בו, שילובו בחברה ותקנת השבים, וכן בהתחשב בגילו ובמידת בגרותו.

³ הצעת חוק הנוער (שפיטה ענישה ודרכי טיפול) (תיקון מס' 14) (מעצר קטינים), התשס"ח-2008, הצעות חוק הכנסת 221, 24.3.2008, עמ' 254.

⁴ "לא יוחלט על מעצרו של קטין אם ניתן להשיג את מטרת המעצר בדך שפגיעתה בחירותו פחותה, והמעצר יהיה לפרק הזמן הקצר ביותר הנדרש לשם השגת המטרה כאמור; בקבלת החלטה על מעצרו של קטין, יובאו בחשבון גילו והשפעת המעצר על שלומו הגופני והנפשי ועל התפתחותו".

⁵ הרחבה בנושא ניתן לקרוא במסמך "הפרת הוראות חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) התשל"א-1971 בטיפול המשטרה בקטינים בירושלים המזרחית", ממרץ 2011. המסמך מצוי בקישור: <http://www.acri.org.il/he/wp-content/uploads/2011/05/violations-youth-law.pdf>

ב. **לאפשר להורה להתלוות לקטין בניידת המשטרה בדרכו לתחנת המשטרה.**

ג. **טופס הודעה בערבית להורים על סיבת המעצר ותחנה אליה ילקח הקטין. תיעוד מעצר הקטין מתחילתו.** כידוע, חקירות קטינים בחדרי חקירה מתועדות בווידיאו על פי חוק, אולם "תשאולים" ובדיקות נעשות עוד בטרם החקירה, בניידת בדרך לתחנות המשטרה, בחדרי המתנה מחוץ לחדרי חקירה ואלו אינם מתועדים אך מהווים בסיס ראיתי לחקירה כנגד הקטין.

ג. שינוי מדיניות הממשלה – יד קשה נגד קטינים

9. ביום 29.6.14, ערב רצח הנער מוחמד אבו ח'דיר, **פורסמה החלטת ממשלה מס' 1776**, בשם "חיזוק האכיפה בעבירות של ידוי אבנים", החלטת הממשלה הניעה תהליך של שינוי מדיניות וחקיקה באשר לעבירות של ידוי אבנים. בין השאר, הונחה פרקליט המדינה לקבוע מדיניות הגשת כתבי אישום קפדנית, לרבות בקשות למעצר עד תום ההליכים "במטרה להביא להחמרת הענישה הנוהגת, ובמגמה להביא להטלת מאסרים משמעותיים לריצוי בפועל, מאסרים על תנאי וכן שקילת הטלת קנסות במקרים המתאימים, לרבות הטלת קנס או תשלום פיצויים על הוריו של קטין, עת ניתן הדבר בהתאם להוראות החוק."⁶

10. ביולי האחרון הוספו שני סעיפים לחוק העונשין הנוגעים לידוי אבנים. המשמעותי מביניהם, סעיף 332א, קובע שתי עבירות של ידוי אבנים האחת עד עשר שנות מאסר אם יגרם סיכון לבטיחות הנוסע או מי שנמצא בקרבתו, או שיכול ליצור פחד או בהלה; העבירה האחרת קובעת כי אם האבן הושלכה במטרה לפגוע בנוסע או במי שנמצא בקרבתו – יהא בצדה מאסר עשרים שנה. נוכח סוג העבירות והעונש המרבי שבצדן, הסמכות לדון ברוב העבירות מצויה כיום **בידי בית המשפט המחוזי, שאינו בית משפט לנוער**, אך מכהנים בו שופטים שעברו הכשרה לנוער, אולם אינם בעלי אוריינטציה ייחודית לנוער.

11. מיד לאחר פרסום החוק, פורסמה **הנחיית פרקליט המדינה העדכנית**⁷ אשר משקפת באופן ישיר את המדיניות החדשה ביחס להחמרה בטיפול בתופעת ידוי האבנים, ובאופן ספציפי בטיפול בקטינים. השינוי המהותי ביותר בהנחיה הוא המדיניות המוצהרת של **בקשות מעצר עד תום ההליכים לכל חשוד מעל גיל 14 ביידוי אבנים, והביטול בפועל של חלופות המעצר, בניגוד מוחלט לרוח חוק הנוער.**

12. לאחרונה פורסם תזכיר חוק מטעם משרד המשפטים, המציע לתקן את חוק הנוער כך שניתן יהיה **לגזור מאסר בפועל על ילדים המורשעים בעבירות של הריגה, רצח וניסיון לרצח, אף אם טרם מלאו להם ארבע עשרה שנה** בעת גזירת הדין. מאסר זה ירוצה במעון נעול בין הגילאים 14-12 ולאחר מכן יועבר הקטין לכלא נוער ומשם לכלא בגירים, היינו קטין שעשה מעשה בגילאים הללו עלול למצוא את עצמו מחצית מחייו בכלא. כיום החוק מאפשר להכניס נערים אלו למעון נעול אך ורק עד גיל 20 ולאחר מכן ניתנת להם הזדמנות להתחיל מחדש. עמדתנו היא כי תזכיר החוק משקף ערעור של עקרונות היסוד בטיפול בילדים שהורשעו בעבירות. ההצעה אף טומנת בחובה השלכות רחב אשר עלולות להשפיע על פרשנות חוק הנוער, ולייצר מגמות בעייתיות במדיניות הגשת כתבי אישום. מעבר לכך, אנו

⁶ סעיף ג.2 להחלטה.

⁷ ר' בלינק: <http://www.justice.gov.il/Units/Advocacy/Hanchayot/219.pdf>

סבורים כי החמרה קשה זו אינה מגשימה את התכלית ההרתעתית שלשמה נהגתה. ומנוגדת לסטנדרט העולמי הממליץ שגיל האחריות הפלילית לא יפחת מגיל 14. להרחבה ר' הערותינו לתזכיר בלינק: <http://bit.ly/1S1giEh>

13. תמורות נוספות נערכו בחקיקה בעניין עבירות של יידוי אבנים, חלקן נוגעות לקטינים ומפורטות **בנספח א'** למכתב זה.⁸

14. המדיניות החדשה אשר הובילה לסדרה של שינויי חקיקה, מבטאת החמרה ויד קשה כנגד קטינים בצורה החריפה ביותר מאז חקיקת חוק הנוער. נבקש שוב להדגיש שמדיניות זאת מנוגדת לתכלית החוק אשר שם לו למטרה לאפשר לנערים לחזור למוטב ולהיות חלק פעיל ופוזיטיבי בחברה עם דגש על שיקום. למעצר של קטינים בגלאים הרכים ואף בגיל ההתבגרות עלולות להיות השלכות דרמטיות על שלומם והתפתחותם. להלן נביא רק מספר דוגמאות **לבעייתיות הנשקפת ממדיניות זו**:

15. ההחמרה בצעדי האכיפה שפורטה לעיל הביאה למספר פגיעות בזכויותיהם של הקטינים:

א. **במקרים המצומצמים כיום בהם קיימת אפשרות לבחון חלופות מעצר הן כמעט ולא ניתנות למימוש**: אין חלופת איזוק אלקטרוני, משום שהחברה המפעילה אינה נכנסת לירושלים המזרחית; בתי המשפט נוטים שלא לשחרר למעצרי בית גם לשכונה שאיננה השכונה בה ארע המקרה, נוכח העובדה שמתקיימות הפרות סדר במרבית שכונות ירושלים המזרחית; אין כלל מעונות נעולים או פתוחים כחלופות מעצר לנערים ערבים בתוך העיר ירושלים: האופציות הבודדות שקיימות לנערים ערבים בישראל בכלל הינן שילוב במעון נעול בירכא שבצפון, שמאכלס עשרות בודדות של נערים וזמן ההמתנה אליו הוא בין ארבעה לחמישה חודשים (בו ממתנינים הנערים במעצר), ושני מעונות פתוחים נוספים באזור הצפון. המצב בפועל הוא שהילדים והנערים הללו נותרים במעצרים תקופות ארוכות מאד. **אנו קוראים לחברי הוועדה לפעול בנושא זה לפתיחת חלופות מעצר נוספות לנערים ערבים.**

ב. **מעצר עד תום ההליכים גורר פגיעה בהליך ההוגן: נגרמת פגיעה ממשית להליך, באופן הגובל בהליך לא הוגן**, נוכח מדיניות המעצרים עד תום ההליכים, והעומסים במערכת בתי המשפט. קטינים אשר מצויים במעצר חודשים ארוכים במסגרת ההליכים בין הארכות מעצר ועד לדיוני הוכחות, לעתים רבות מעדיפים, וחלקם אף בעידוד הסנגורים שלהם, להודות במיוחס להם בעסקת טיעון ולהסתפק במספר חודשי מאסר, שהם מרצים גם כן. וודאי שפרקטיקה זו פסולה ואינה רצויה, ומעבר לפגיעה בשיקום הקטינים ובטיפול בהם, פוגעת בחקר האמת. **אנו קוראים לחברי הוועדה לפעול נגד המדיניות להגשת בקשות מעצרים עד תום ההליכים כמדיניות גורפת, כמעט ללא שיקול דעת, לכל הפחות במקרים בהם מדובר בעבירה פלילית ראשונה.**

ג. העדר תוכניות שיקום ופיקוח: קיים מספר מצומצם ביותר של תכניות שיקום ופיקוח שיכולות להכיל מספר קטן של נערים שנמצאים בחלופות מעצר, או שמשוחררים בתנאים או ללא תנאים. ילדים שמצויים במעצר ימים או במעצר עד תום ההליכים אינם נוטלים חלק בתכניות טיפוליות בשירות המבחן כלל; הגידול במספר העצורים גם בשל מדיניות המעצר עד תום

8 אמנם אין זה המקום לפרט, אולם עמדת האגודה היא כי החמרה בעונשי מאסר לקטינים, ופרקטיקה זו של מעצרים עד תום ההליכים בפרט, אינה תגשים את התכלית ההרתעתית שלה. הדברים עולים בקנה אחד גם מסקנות דוח הוועדה הציבורית לבחינת מדיניות הענישה והטיפול בעבריינים, אשר פורסם לאחרונה, וזמין גם בקישור: <http://bit.ly/1IWFk6M>

ההליכים בשילוב עם המחסור בכוח אדם בשירות המבחן יוצר, בלית ברירה, עיכוב בתסקירים ועלול להוביל להארכת התקופה במתקני המעצר ללא כל חלופה ממשית. **אנו קוראים לחברי הוועדה לפעול לקידום תכניות לשיקום גם לנערים במעצר עד תום הליכים שמותאמות לקודים התרבותיים והחברתיים של נערים ערבים.**

ד. מעצרי קטינים בשטחים:

16. קטינים פלסטינים בשטחים הכבושים כפופים למשטר המשפטי הצבאי החל באזור, והמתבטא בחקיקה הצבאית. על פי נתונים שנמסרו מהצבא בתשובה לבקשת חופש מידע בנושא, במהלך שנת 2014 בוצעו על ידי הצבא **861 מעצרים של קטינים בגדה המערבית, המהווים 27% מתוך כלל המעצרים** שבוצעו באותה שנה (3,182). כנגד מעל למחצית מהקטינים הוגשו כתבי אישום, ואחוז ההרשעות של קטינים שכנגדם הוגש כתב אישום עמד מעל 98%. על פי נתוני הארגון Military Court Watch, אשר מהם ניתן ללמוד כמה קטינים פלסטינים מוחזקים במעצר בכל רגע נתון, בחודשים ינואר-ספטמבר 2015 הוחזקו בבתי המעצר והכלא בישראל 166 קטינים פלסטינים מהשטחים במוצע בחודש. באוקטובר, בעקבות גל האלימות, זינק מספרם ל-307.

17. במהלך השנים האחרונות נעשו בחקיקה הצבאית תיקונים משמעותיים הנוגעים לזכויות קטינים פלסטינים המעורבים בהליכים פליליים בשטחים. בין היתר הוקם בית משפט צבאי לנוער, קוצרו תקופות המעצר החלות הן על קטינים והן על בגירים, נקבעו הוראות לעניין מעצרים והוראות הנוגעות להליך החקירה והמשפט של קטינים, ועוד. חרף השינויים האמורים, זכויותיהם של הקטינים הפלסטינים בשטחים עדיין מופרות באופן קבוע וסיסטמטי ע"י מערכת המשפט הצבאית בכל שלבי ההליך הפלילי, הן ברמת החקיקה והן ברמת הפרקטיקה. בדו"ח שפרסמה האגודה לזכויות האזרח בעניין שלטון אחד שתי מערכות חוק בשטחים הכבושים פורטו בהרחבה **מספר בעיות בהליך מעצרי קטינים פלסטינים בשטחים**: מעצרי לילה הם עדיין דבר שבשגרה, קטינים רבים עדיין מדווחים על אלימות פיזית ומילולית כלפיהם בזמן המעצר, אין חובת נוכחות הורים בחקירת קטינים חשודים, לא כל החקירות של קטינים חשודים מתועדות בתיעוד קולי או ויזואלי, אין בתחיקה הצבאית מגבלה על שעות החקירה של קטינים, קטינים מתחת לגיל 14 עדיין עומדים בפני סכנת ריצוי עונש מאסר בפועל, צו בית המשפט הצבאי לנוער חל רק על ההליך העיקרי, ודיוני מעצר ושחרור עודם מתנהלים בפני בתי המשפט הצבאים, אין הגבלה על פרסום שם הנאשם פרטי האישום של קטינים, שיעור ההרשעה של קטינים קרוב ל-100% בהעדר חלופות מעצר ודרכי טיפול, תקופות מעצר טרם הבאה בפני שופט, הארכת מעצר, תקופות מעצר לצורכי חקירה ומעצר עד תום ההליכים הן ארוכות יותר ביחס לחוק הישראלי.⁹ **יש לפעול להפסקת פרקטיקות פסולות אלו כן לשינויי התחיקה הצבאית כך שיותאמו לעקרונות היסוד של זכויות קטינים בהליך פלילי בהתאם לסטנדרט העולמי ולכל הפחות לחוק הנוער הישראלי.**

18. כאמור לעיל, קטינים רבים בשטחים נעצרים במעצרי לילה, כשחיילים מגיעים אל בית המשפחה בשעות הקטנות של הלילה או לפנות בוקר ועוצרים את הקטין הישן במיטתו. חרף סירובו העקרוני של הצבא להפסיק פרקטיקה פסולה ופוגענית זו, הוא החל בשנת 2014 בפילוט של זימון קטינים לחקירה

⁹ שלטון אחד שתי מערכות חוק האגודה לזכויות האזרח עמ' 43 (אוקטובר 2014) זמין בקישור : <http://www.acri.org/he/wp-content/uploads/2014/11/Two-Legal-Systems.pdf>

כתחליף לחלק ממעצרי הלילה, במקרים מסוימים ובהתקיים נסיבות ותנאים מסוימים. אולם נכון לאוקטובר 2015 רב הנסתר על הגלוי בנושא: כך, לא ברור מה היו הקריטריונים לשימוש בזימונים כתחליף למעצר לילה; על מי חל הפיילוט; היכן יושם; איך נעשה הזימון; האם הותר להורי הקטין ללוותו לתחנת המשטרה ולהיות נוכחים בחקירתו; ובעיקר – מה המסקנות שהוסקו מהפיילוט והאם הופסק או שהפך לנוהל קבוע. **יש לפעול לפרסום פרטי הפיילוט ומסקנותיו.**

19. נושא בעייתי נוסף הוא עיכובם של קטינים מתחת לגיל 12 – גיל האחריות הפלילית. בנהלי הצבא קיים איסור מפורש לעצור קטינים מתחת לגיל האחריות הפלילית, אולם אין איסור דומה לגבי עיכוב, ובפועל מעוכבים לעיתים גם ילדים צעירים מאוד. לעמדת האגודה לזכויות האזרח, **עיכוב קטינים מתחת לגיל האחריות הפלילית אמור להיות מוסדר בנוהל מפורט, שיקבע בבירור את האסור והמותר בתחום זה לחיילים.** נוהל כזה אמור בראש ובראשונה לעגן את הכלל האוסר על עיכובו של קטין מתחת לגיל האחריות הפלילית. ככל שיהיו חריגים לכלל, שיכולים לאפשר עיכוב של קטין מתחת לגיל האחריות הפלילית במקרים מסוימים, יש להגדירם מראש, ולצמצמם לעילות כמו "סיכון חיים של ממש" וסיכון של הקטין את עצמו. נוסף על כך, על הנוהל לעגן את החובה ליידע את הורי הקטין על עיכובו, ואת החובה להעבירו לחזקת הוריו מיד לאחר העיכוב. עוד יש לעגן את כללי האסור והמותר בהתנהגות עם הקטין במהלך העיכוב, ובעיקר לאסור על כל איום או הפחדה של הקטין ועל איזוק קטינים במהלך עיכוב.

20. לסיכום, נבקש להדגיש שעניינו בקטינים, גם שהעבירות בגינם הם חשודים מעוכבים נעצרים ונשפטים הן קשות וחמורות, אל לנו לשכוח מדובר בילדים הרכים בשנים אשר גיל ההתבגרות אינו פוסח מעליהם גם עת מדובר בעבירות אידאולוגיות, ולא בכדי הדין העניק זכויות יתר לנוער המעורב בפלילים. נשיא בית המשפט הצבאי לערעורים אהרון משניות בעניין אבו רחמה הדגיש את החלת רוח תיקון 14 לחוק הנוער גם על נוער בשטחים: " בסופו של דבר, **קטין הוא קטין הוא קטין**, בין אם הוא מתגורר במקום שהחוק הישראלי חל עליו במלואו, ובין אם הוא מתגורר במקום אחר שהחוק הישראלי אמנם אינו חל בו במלואו, אך הוא נתון להשפעה ממשית של שיטת המשפט הישראלית".¹⁰ מקל וחומר יש להחיל את עקרונות היסוד ותכלית חוק הנוער על קטין שהחוק הישראלי כן חל עליו בירושלים המזרחית.

בכבוד רב,

נסרין עליאן, עו"ד

¹⁰ ע"מ (איו"ש) 2912/09 **התביעה הצבאית נ' אבו רחמה** (פורסם בנבו, 31.8.2009) (ההדגשות במקור). תיקון מס' 14 לחוק הנוער הישראלי מעגן הגנות נרחבות בחקירה, במעצר, בשפיטה ובענישה של קטינים. ראו חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (תיקון מס' 14), התשס"ח-2008.

שינויי חקיקה וקביעת הוראות ביחס לקטינים בעבירות בכלל, ובאשר ליידוי אבנים בפרט

- 21 ביולי 2008 חקיקת חוק הנוער (שפיטה ענישה ודרכי טיפול) **תיקון מס' 14**, התשס"ח-2008. התיקון הכניס שינויים משמעותיים לחוק, בעקבות ע
- 24 בדצמבר 2009 פרסום הגרסה הראשונה של "**מדיניות האכיפה בעבירה של יידוי אבנים הנחיות פרקליט המדינה** 2.19, התש"ע
- 29 ביוני 2014 פרסום החלטה 1776 של הממשלה ה-33 "**חיזוק האכיפה בעבירות של יידוי אבנים**" (29.6.2014). במסגרת ההחלטה נקבע כי הנחיית הפרקליט לעיל "איננה מספקת מענה מיטבי למציאות הביטחונית הקיימת במזרח ירושלים".
- 29 ביולי 2015 חקיקת חוק העונשין (**תיקון מס' 119**) התשע"ה-2015, אשר מוסיף עברה ספציפית של יידוי אבנים / חפצים אחרים לעבר כלי תחבורה או לעבר שוטר / כלי תחבורה משטרתי.
- 9 בספטמבר 2015 פרסום **גרסה עדכנית** של "מדיניות האכיפה בעבירה של יידוי אבנים" **הנחיות פרקליט המדינה** 2.19, התש"ע, אשר עודכנה באוגוסט 2015. הגרסה מפורטת ומתייחסת גם לשינוי החקיקה, ומחמירה ביחס להנחיה הקודמת.
- 2 בנובמבר 2015 **חקיקת משולבת של** :
- חוק העונשין (תיקון מס' 120 והוראת שעה) התשע"ו-2015. החוק קובע עונש מינימום לעבירות של יידוי אבנים – חמישית מהעונש המרבי. בית המשפט יכול לסטות מכך רק מטעמים מיוחדים שיירשמו. יש לציין, כי תיקון זה אינו חל על קטינים בשל החרגה בחוק הנוער (סעיף 25 (ב)) לחוק הנוער. החוק נקבע כהוראת שעה לשלוש שנים.
- חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (תיקון מס' 20), התשע"ו-2015 אשר קובע את האפשרות להטיל קנס, הוצאות משפט, תשלום פיצויים לאדם שניזוק מעבירת הקטין על הורי הקטין לאחר הרשעתו וגזירת דינו.
- תיקון עקיף מס' 163 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995 אשר מתיר שלילת תשלום גמלאות להורי ילדים שעברו עבירות בטחון ונגזר עליהם מאסר בפועל. (קצבת ילדים, מענק לימודים, תוספת עבור הילד לגמלת הבטחת הכנסה, או תשלום מזונות מביטוח לאומי, תוספת עבור הילד לקצבת נכות, שאירים, תלויים וזקנה)
- 18 בנובמבר 2015 **תזכיר חוק הנוער** (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (תיקון) התשע"ו-2015, אשר מציע כי בעבירות המתה חמורות, ניתן יהא להשית מאסר בפועל לקטינים אשר גזר דינם ניתן מתחת לגיל 14, מאסר שירוצה לאחר שיעברו את גיל 14.